

ПРИМЕРЕН ТЕСТ
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
VII КЛАС, ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ,
2009-2010 година

МОДУЛ ЗА НАЦИОНАЛНО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ

Прочетете текста и разгледайте фотографията, за да изпълните задачи от 1. до 3. включително.

Столицата на Чехия, Прага, известна в Средновековието като “града на стоте кули” и “сърцето на Европа”, представлява своеобразен музей на открито. На всяка крачка в Прага се срещат статуи на светци и исторически личности, часовникови кули и островърхи покриви, фенери и пищни фасади. Но безспорно една от най-големите туристически атракции е Пражкият Орлой, или Часовниковата кула. Тази година това забележително творение на готическата наука и техника празнува своята 600-годишнина.

Всеки кръгъл час между 9.00 и 21.00 площадът пред сградата на Старото кметство в сърцето на Стария град се изпълва с туристи. Всички нетърпеливо се взират нагоре в двете прозорчета, откъдето се показват последователно фигурите на 12-те апостоли. Всеки от апостолите има свой атрибут: свети Петър – ключ, Матей - секира, Йоан – бокал, Павел – книга и т.н.

От двете страни на астрономическия часовник, който е по средата, са движещите се фигури на Смъртта, Скъперника и Суетата. Суетен младеж се оглежда в огледало, възхищавайки се сам от себе си; скъперник стиска в ръка торбичка със злато, а с другата размахва прът от страх за парите си; скелет звъни с камбанка и предупреждава статуята до него, че е настъпил последният му час, а онзи му отговаря, че още не е.

Краят на тази куклена игра се възвестява от кукуругането на златно петле на върха на кулата, а после звън на камбана отбива часа.

Хората си поемат дъх и тръгват в различни посоки, отнасяйки спомена за чудноватия спектакъл в сърцето на Златна Прага.

1. За коя сфера на общуване е предназначен текстът?

- А) битовата;
- +Б) медийната;
- В) научната;
- Г) естетическата.

2. Кое от посочените твърдения е вярно според текста?

- +А) Пражкият Орлой е старинна часовникова кула, построена през 1410 година.
- Б) Часовникът Орлой е забележително творение на средновековната архитектура.
- В) Във времето между 9.00 и 12.00 площадът пред Старото кметство се изпълва с туристи.
- Г) В средата на часовниковата кула се виждат фигурите на 12-те апостоли.

3. Като имате предвид текста и представения на снимката детайл от Часовниковата кула, посочете вярното твърдение.

Отговора запишете в листа за отговори.

Предметът, който символизира човешката суета и горделивост , е.....(А), а предметът, който символизира човешката алчност и скъперничество , е.....(Б).

Отг. А) огледалото, Б) торбичката със злато.

4. В кой ред фразеологичното словосъчетание означава *моля, умолявам*?

- +А) падам на колене;
- Б) падам по гръб;
- В) падам духом;
- Г) падам в капана.

5. С кой от посочените изрази НЕ може да се продължи твърдението?

През цялата хилядолетна история на човешкия род хората живо са се интересували от очите и тяхното влияние върху поведението. Всички сме чували и използваме фрази като: „Тя го изпепели с поглед”, „Прониза ме с очи”, „Погледът му е убийствен”,.....

- А) “Очите му играят”;
- Б) “Има мек поглед”;
- В) “Има лоши очи”;
- +Г) “Има черни очи”.

6. Следващият текст е откъс от статия, публикувана в рубриката *Езикова култура* на ученически сайт. За всяко празно място изберете най-уместния от изразите, дадени под текста, и го запишете срещу съответната буква в листа за отговори.

Според народната мъдрост не винаги говоренето е за предпочитане. За древните мъдречи(А) да се мълчи е достойно, а прибързаното и празнословно говорене – глупаво и суетно. „Мълчанието е(Б) “ – казват старите хора. (В) да се говори малко, но на място, а думите да „тежат“ със смисъла си, отколкото да се бърбят неуморно (Г) неща.

- А) знанието, **умението**, майсторлъкът;
- Б) **злато**, сребро, богатство ;
- В) не е добре, **по-добре е**, неучтиво е;
- Г) **несъществени**, несъществуващи, неестествени.

7. Коя е правилната форма на думата в скоби?

Отговора запишете в листа за отговори на съответното място.

А) членувана форма:

Дали (роман) е интересен, ще каже (читател).

Отг. романът, читателят.

Б) падежна форма на местоимение:

Държи се като господар, на (който) всичко е позволено и който с (никой) не се съобразява.

Отг. когото, никого.

В) бройна форма или форма за множествено число на съществителното име:

На тримата (участник) в състезанието подариха по два нови спортни (екип).

Отг. участници, екипа.

Г) форма за учтивост:

Госпожо Иванова, (щастлив) ли сте, че сте (посветил) живота си на тази професия?

Отг. щастлива, посветили.

8. В кой ред глаголната форма НЕ изразява време?

- А) четящ;
- Б) чел;
- В) бе чел;
- +Г) четене.

9. В какво наклонение са подчертаните глаголни форми в текста?

Отговора запишете в листа за отговори.

Ако искаш (А) да построиш кораб, не започвай (Б) да караш хората да събират дъски, да разпределяш работата и да даваш заповеди. Вместо това ги научи да копнеят за огромното и безкрайно море.

Отг. А) изявително / изявително наклонение.

Б) повелително / повелително наклонение;

10. Прочетете текста и отговорете на въпроса.

Защо авторът на текста е използвал преизказни глаголни форми?
Отговора запишете в листа за отговори.

Египтяните имали “малко” име, което било известно на всички, и “голямо”, което се смятало за истинското: то се пазело в тайна и се произнасяло само по време на важни ритуали. Особено почитали името на фараона.

Отг. Защото не е бил очевиден / пряк свидетел на действията, за които разказва.

11. В кой ред глаголите НЕ са видова двойка?

- А) пея – запея;
- Б) моля – помоля;
- В) помагам – помогна;
- +Г) кълна – проклинам.

12. Кое от изреченията е сложно съставно с подчинено определително?

- А) Беше трудно да си намери каквато и да е работа в този град.
- Б) По-важно е да контролираш умовете на хората, мисленето им.
- +В) Това дава на хората чувството, че имат свобода на мисленето.
- Г) Приятно е да се разхождаш из тоя мълчалив, безлюден град.

13. В кой ред изречението е сложно смесено изречение?

- +А) Сложи чашата на масата и зачака да чуе какво се е случило.
- Б) Превил гръб, той се облегна на стената и заплака.
- В) Жената продължаваше да плете, без да го поглежда.
- Г) Във въпроса му имаше и болка, и съдържана, но нескрита гордост.

14. В кое от изреченията НЯМА пунктуационна грешка?

- А) Ще ти се обадя, чак когато имам възможност.
- Б) Ще ти се обадя чак, когато имам възможност.
- +В) Ще ти се обадя едва когато имам възможност.
- Г) Ще ти се обадя, само ако имам възможност.

15. В ученическия текст са допуснати ТРИНАДЕСЕТ правописни и ДВЕ пунктуационни грешки. Препишете текста, като отстраните правописните и пунктуационните грешки.

Голяма поетическа прелес се крие в песните за нещасна любов при, която никъква човешка злоба неможе да раздели две вярни сърца. Символичен израз на верността представляват цветя или дървета, израстли над гроба и сплели клони над него или над черква. Ако клетва на родители или коварство на други хора става причина да се осуети бракът между двама млади, сама природата или визсша милост свързва дори след смърта това, което трябва да остане докрай неразделно. Чистата любов тържествува над низките страсти, над враждебния егоизам и нейн видим за всички образ остават лоза, явор, бор или бръшлян поникнъли върху гроба на невините.

Отг.

Голяма поетическа **прелест** се крие в песните за **нешаствна** любов, при която **никаква** човешка злоба **не може** да раздели две **верни** сърца. Символичен израз на верността представляват цветя или дървета, **израсли** над гроба и сплели клони над него или над черква. Ако клетва на родители или коварство на други хора става **причина** да се осуети бракът между двама млади, сама природата или **висша** милост свързва дори след **смъртта** това, което трябва да остане докрай неразделно. Чистата любов тържествува над низките страсти, над враждебния **егоизъм** и **неин** видим за всички образ остават лоза, явор, бор или бръшлян, **поникнали** върху гроба на **невинните**.

16. В кой ред твърдението е вярно?

- А) „Бай Ганьо у Иречека“ е пътепис.
- +Б) „Немили-недраги“ е повест.
- В) „На прощаване“ е балада.
- Г) „Неразделни“ е ода.

17. В кой ред са посочени същностните характеристики на българския език според одата „Българският език“ на Иван Вазов?

- +А) свещен и прекрасен
- Б) опетнен и чист
- В) немошен и бляскав
- Г) сух и мил

18. В кой ред цитатът от „Немили-недраги“ на Иван Вазов НЕ е свързан с тежката изгнаническа съдба на българските емигранти?

- +А) „Тоя нощен скитник беше Македонски.“
- Б) „Бяха сред обществото, но бяха в пустиня.“
- В) „Героите бяха сега кокошари.“
- Г) „Станахме баби... Ах, братя мили!...“

19. Каква художествена роля изпълнява *там* в стиховете от „На прощаване“ на Христо Ботев?

там, дето аз съм пораснал
и първо мляко засукал,
там, дето либе хубаво
черни си очи вдигнеш
и с онази тиха усмивка
в скръбно ги сърце впиеше,
там, дето баща и братя
черни чернеят за мене!...

Посочете НЕВЯРНОТО твърдение.

- А) Изграден е събирателен образ на родината.
- Б) Даден е израз на изгаряща носталгична болка и копнеж.
- +В) Даден е израз на далечен спомен от детството и младостта.
- Г) Подчертана е страстната любов към всичко най-скъпо и значимо.

20. За бунтовника – лирически герой в Ботевото стихотворение “На прощаване” – може да се каже, че е въплъщение на мислите и чувствата на всеки, обрекъл живота си на.....

Отговора запишете в листа за отговори.

Примерни отг. отечеството и неговата свобода; борбата за правда и свобода; дълга към род и родина; идеала за свобода; една велика идея – освобождението на своята родина и др.

21. Каква черта от образа на баба Илийца от разказа „Една българка“ на Иван Вазов разкриват думите на героинята?

Отговорите запишете срещу съответния цитат.

- А) „И хляб ще ти донеса, и някоя друга дреха..“
- Б) „Луда не луда, ще вървя.“
- В) „Да направя това добро... клетнику!“
- Г) „Божичко, закрили го, българин е...“

Примерни отг.

- А) християнско милосърдие; Б) героично себеотрицание; В) любов към ближния;
- Г) безкористно родолюбие.

22. В кой ред цитатът е свързан с мотива *неразделни и след смъртта*?

- А) “друг път не видели / ведно да се бият живи и умрели”
- Б) “А аз ще либе прегърна / с кървава ръка през рамо”
- +В) “той ме е прегърнал с клони, аз съм в него вейки свряла”
- Г) “И някога за път обратен / едва ли ще удари час”

23. Кой от посочените изрази е правилният завършек на твърдението?

На фона на културната атмосфера в дома на професор Иречек Бай Ганьо се откроява особено ярко с

- А) ниската си култура и липсата на самочувствие
- +Б) ниската си култура и липсата на добро възпитание
- В) потиснатото си самочувствие на българин
- Г) снажната си фигура и изисканото си поведение

24. В кой от редовете НЕ се открива градация?

- А) “ кат лъвове тичат по страшний редут,
не сещат ни жега, ни жажда, ни труд. ”
- Б) “едно име ново, голямо, антично”

- В) “издига се някой див, чутовен връх”
+Г) “и на клеветата строшава зъбът”

25. В разказа „По жицата“ на Йодан Йовков образът на бялата лястовица е символ на

Отговора запишете в листа за отговори.

Примерни отг. вярата в доброто у човека; надеждата за спасение; вярата и надеждата; вярата и надеждата за спасение и др.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН МОДУЛ

Дидактическа задача: Прочетете текста и напишете подробен преразказ от името на рибаря.

Рибарят и неговата душа

(Из приказката „Рибарят и неговата душа“ на Оскар Уайлд)

Всяка вечер младият рибар излизаше в морето и хвърляше мрежите си. Когато вятърът духаше откъм сушата, той не хващаше нищо или в най-добрия случай съвсем малко, защото този вятър беше суров, идваше на черни криле и яростни вълни се надигаха да го посрещнат. Но когато духаше към брега, рибата изплуваше от дълбините и влизаше в примките на мрежите му, а той я изнасяше на пазара и я продаваше.

Така всяка вечер той излизаше в морето, но веднъж мрежата му толкова натежа, че рибарят едва я изтегли до лодката. И напругайки всичките си сили, той затегли грубите въжета, докато вените не избиха по ръцете му като разклоняващи се сини жилки емайл върху бронзов съд. Затегли после и по-тънките въжета и най-сетне мрежата се издигна над повърхността. Но никаква риба нямаше в нея, а само една малка русалка, която спеше дълбок сън.

Косата ѝ беше като мокра свила, а всеки неин косъм беше като нишка чисто злато в стъклен бокал. Тялото ѝ беше като слонова кост, а опашката ѝ – сребро и бисери. Сребро и бисери, около които се бяха увили зелените бурени на морето. Като черупки на миди бяха ушите ѝ, а устните ѝ – като корал.

Беше толкова красива, че когато рибарят я видя, ахна от почуда и притегли още малко мрежата, после се наведе през борда и я грабна в ръцете си. Щом я докосна, тя нададе вик като сепната чайка и се пробуди. Дълбоките ѝ аметистови очи го погледнаха с ужас и тя се замята, за да се освободи. Но той я притискаше здраво до себе си, защото не би си простил да я загуби.

Когато видя, че не може да избяга, тя започна да плаче и му каза:

– Моля ти се, пусни ме, защото аз съм единствената дъщеря на морския цар, а баща ми е стар и самотен.

Но рибарят отговори:

– Няма да те пусна, ако не ми обещаеш, че всеки път, когато те повикам, ще се показваш и ще ми пееш, защото рибите обичат да слушат песните на морския народ и така моите мрежи ще се пълнят.

Тя му обеща каквото желаше и се закле с клетвата на своя народ. Тогава той освободи обаятията си и тя потъна във водата, треперейки от непознат страх.

Всяка вечер рибарят излизаше в морето и викаше русалката, а тя се издигаше от дълбините и пееше. Около нея плуваха делфини и диви чайки кръжаха над главата ѝ. И докато тя пееше, всичките стада риба тон излизаха от дълбините да я слушат, а рибарят хвърляше върху им мрежите си и ги улавяше, а колкото оставаха, набучваше с харпуна си. Когато лодката му вече

натежаваше, русалката се скриваше с усмивка в морето. Но тя никога не се доближи дотолкова, че да я стигне. Той често я викаше и я молеше, но не би. И с всеки ден гласът ѝ ставаше по-сладък за слуха му. Толкова сладък, че рибарят забравяше дори за мрежите си. Със зяпнала уста и поглед, замъглен от омая, рибарят стоеше като прикован в лодката си и слушаше ли, слушаше – чак докато морките вълни не се сгъстяваха наоколо му и блуждаещата луна не облееше със сребърни петна стопеното му в здрача тяло.

Една вечер той извика русалката и ѝ каза:

– Русалке, малка русалке, обичам те! Вземи ме за свой жених, защото те обичам!

Но тя тръсна глава:

– Та ти имаш човешка душа! Само ако се освободиш от нея, тогава бих те обикнала.

И рибарят си каза: ”Какво струва за мен душата ми? Не мога да я видя, ни да я докосна. Не я познавам. Непременно трябва да я отпратя и цялото щастие на света ще бъде мое!” И вик на радост се разнесе от устните му, той се надигна в лодката си, простря ръце към русалката и се провикна:

– Ще отпратя душата си и ти ще станеш моя жена, а аз твой жених, и в дълбините на морето ще живеем заедно. Ти ще ми покажеш всичко, за което си ми пяла, а аз ще направя за теб всичко, каквото пожелаеш, и никога сърцата ни не ще се разделят!

Малката русалка се засмя от радост и скри лице в дланите си.

– Но как да се освободя от душата си? – извика рибарят. – Каж ми как и ще бъде изпълнено на часа!

– Уви, не знам! – отговори му тя. – Морският народ няма душа.

И тя потъна в морето, изпращайки го с тъжен поглед.

Така рано на следващия ден, преди още слънцето да се бе издигнало на едни разтег над хълма, младият рибар отиде в дома на свещеника и почука три пъти на вратата му.

Послушникът надзърна през прозорчето и като видя кой е, дръпна резето и рече: “Влизай!” Рибарят се вмъкна вътре, коленичи на сладко ухаещата слама на пода и изплака болката си на свещеника, който четеше Писанието.

– Отче, влюбен съм в жена от морския народ, а моята душа ми пречи да постигна желанието си. Каж ми как мога да пропъдя душата си, защото наистина нямам нужда от нея. Каква стойност има тя за мен? Не мога да я видя, ни да я докосна. Не я познавам.

А свещеникът се заудря в гърдите и каза:

– Горко ти, горко ти, защото си полудял или си ял отровно биле, понеже душата е най-ценното у човека и ни е дадена от Бога, за да я имаме като своя грижа. Няма нищо по-драгоценно от душата на човека, нито нещо земно би се измерило с нея. Тя струва всичкото злато на света и е по-скъпоценна от рубините на кралете. Така че, синко, не мисли повече за това, защото е непростим грях! Колкото до морския народ, той е прокълнат, прокълнат е и онзи, който тръгне с тях.

Очите на рибаря се напълниха със сълзи, щом чу горчивите думи на свещеника, и той се надигна :

– Отче! – каза той . – Веднъж в мрежата си хванах дъщерята на морския цар. Тя е полъчезарна от зорницата и по-бяла от луната. За нейното тяло бих дал душата си и за нейната любов бих обърнал гръб на небесата. Каж ми това, което искам от теб, и нека си ида в мир.

– Вън! Вън! – извика свещеникът. – Загубена е изгората ти, а с нея ще бъдеш погубен и ти!

И той го изхвърли от дома си и не го благослови.

Младият рибар пое бавно към пазара с клюмнала глава като човек, потънал в дълбока печал.

Когато търговците го видяха да идва, започнаха да си шушукат и един от тях излезе напред да го посрещне, извика го по име и му рече:

– Какво имаш за продан?

– Ще ти продам душата си – отвърна той. – Моля те, купи я, защото ме угнетява. Какво струва тя за мен? Не мога да я видя, ни да я докосна. Не я познавам.

А търговците се разсмяха насреща му и рекоха:

– А на нас за какво ни е душата на един човек? Не струва дори пукнат петак! Продай ни тялото си като роб и ние ще те облечем в морскосиньо, ще сложим пръстен на ръката ти и ще

станеш любимецът на великата царица. Само не споменавай душата, защото за нас тя е нищо, нито пък има някакво значение за занаята ни.

А рибарят си каза: ”Колко странно! Свещеникът ми рече, че душата струва всичкото злато на света, а търговците казват, че не струва и пукнат петак.” И той отмина пазара, слезе към брега и запремисля какво да прави.

Непознати думи:

емайл - глазура, блясък, гланц;

бокал - голяма чаша за вино;

аметист- полускъпоценен камък, виолетов кварц;

харпун - копие на дълга връв, което се изстрелва при лов на едри риби.

Ангелина Недева Недева, учителка в СОУ „Цар Симеон Велики”, град Пловдив